

Warszawa, 18 kwietnia 2017 r.

RZECZYWISTY SAMORZĄD ZAMIAST „APTEKI DLA APTEKARZA”

Stanowisko Instytutu Staszica w związku z pracami nad nowelizacją ustawy Prawo farmaceutyczne

Samorządy zawodowe – niezbędny element demokratycznego państwa prawa – reprezentują osoby wykonujące zawody zaufania publicznego. Winny to czynić w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony – pod rygorem klarownych przepisów prawa. Przykład samorządu aptekarskiego pokazuje, że brak takich regulacji skutkuje złymi konsekwencjami. Niestety, aktualnie procedowany w parlamencie projekt nowelizacji Prawa farmaceutycznego zakłada niekontrolowany rozrost władzy korporacji aptekarskiej. Planowane zmiany wzmocnią tę korporację kosztem swobody działalności gospodarczej i prawa własności jej konkurentów.

Zdaniem krytyków, samorząd aptekarski stał się podmiotem, który realizuje przede wszystkim partykularne interesy części swoich członków, sprawujących w nim funkcje kierownicze. Faktem jest, że ów samorząd posiada obecnie nieporównywalne z innymi samorządami zawodowymi kompetencje, mogące kształtować nie tylko losy zawodowe członków tej korporacji, ale determinować kształt całego rynku aptecznego.

Procedowane regulacje zmierzają do nadania korporacji przywileju reglamentowania działalności gospodarczej na rynku aptecznym. Organy samorządu już dzisiaj mają wyłączną kompetencję do nadawania i pozbawiania prawa wykonywania zawodu farmaceuty. Tymczasem proponowana zmiana prawa uzależnia prowadzenie apteki właśnie od uzyskania prawa wykonywania zawodu. W konsekwencji, jeśli organy

korporacji aptekarskiej prawo wykonywania zawodu cofną, konieczna będzie likwidacja apteki. W oczywisty sposób rodzi to pole do korupcji i nadużyć – tym bardziej, że decyzje o nadaniu i odebraniu prawa wykonywania zawodu będą podejmowali konkurenci, sami posiadający apteki bliżej albo dalej od placówek farmaceuty, którego sprawa jest rozstrzygana.

Szczególną ostrożność wobec powiększenia władzy korporacji aptekarskiej nakazuje ocena dotychczasowego działania tej struktury. Sądy administracyjne, sądy powszechne, Trybunał Konstytucyjny i Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w okresie ostatnich kilkunastu lat wielokrotnie stwierdzały, że samorząd nadużywa uprawnień i bezprawnie rozszerza swoje kompetencje. Aktualnie płaszczyzną na której szczególnie często dochodzi do takich sytuacji, jest wykonywanie przez organy samorządu aptekarskiego uprawnień z zakresu opiniowania wniosków przedsiębiorców o zezwolenie na otwarcie nowej apteki oraz z zakresu stwierdzania rękojmi należytego prowadzenia apteki przez jej kierownika.

Jako przykłady działalności samorządu aptekarskiego sprzecznego z interesem publicznym można wskazać:

- eliminację kształcenia w zawodzie technika.
- wydłużanie postępowań w sprawie wydania rękojmi kierownika apteki oraz w sprawie rękojmi właściciela apteki, powodujące opóźnienia w otwarciu placówek przedsiębiorców niebędących członkami samorządu aptekarskiego.
- ograniczenie apteki farmaceutycznej w Polsce przez forsowanie restrykcyjnego rozumienia zakazu reklamy aptek.

Zdaniem ekspertów Instytutu Staszica, dla uzdrowienia sytuacji konieczne jest wprowadzenie następujących zmian legislacyjnych:

- **Zaniechanie wprowadzenia zasady „apteka tylko dla aptekarza”.** Wprowadzenie jej, jak podkreślaliśmy we wcześniejszych analizach, nie przyczyni się do poprawy pozycji aptek i aptekarzy w systemie ochrony zdrowia w Polsce. Wprowadzenie w tak szerokim zakresie uregulowań zmniejszających swobodę konkurencji przebiegających na rynku detalicznej sprzedaży leków może prowadzić do ograniczenia powstawania nowych aptek i zmniejszenia ich liczby, a w efekcie do wzrostu cen leków dla konsumentów. W uzasadnieniu projektu ustawy wskazuje

się szereg nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku farmaceutycznego, jednak proponowane rozwiązania nie mają z nimi istotnego związku

- **Zapewnienie reprezentatywności wszystkich środowisk farmaceutów w organach samorządu aptekarskiego.** Władze samorządu aptekarskiego są zdominowane przez farmaceutów prowadzących apteki w ramach własnej działalności gospodarczej lub spółek osobowych, stanowiących kilkanaście procent wszystkich farmaceutów. Mając na uwadze różnorodność środowiska farmaceutycznego, składającego się z farmaceutów będących właścicielami aptek, kierowników aptek, farmaceutów pracujących w aptekach, hurtowniach farmaceutycznych, firmach farmaceutycznych czy na uczelniach medycznych, konieczne jest takie ukształtowanie sposobu wyboru organów samorządu aptekarskiego, aby zapewnić reprezentację wszystkim środowiskom.
- **Ograniczenie konfliktu interesów w samorządzie aptekarskim.** W celu zapobieżenia konfliktom interesów należy zagwarantować, aby czynności organów samorządu aptekarskiego mogące wpływać na warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez właścicieli aptek (np. związane z opiniowaniem) nie były przeprowadzane przez osoby, których bezstronność może budzić wątpliwości. Można tu przytoczyć przykład obecnie obowiązującej praktyki, kiedy to przedstawiciele okręgowych izb aptekarskich, będący właścicielami, współwłaścicielami, współnikami w spółce prowadzącej aptekę lub których osoby najbliższe są właścicielami, współwłaścicielami, współnikami w spółce prowadzącej aptekę, opiniują wydanie zezwolenia dla nowej apteki lub potwierdzają rękojmię kierownika apteki.
Problem konfliktu interesu w wielu krajach został rozwiązany na poziomie systemowym. Dobrym przykładem jest tu Wielka Brytania, gdzie w ramach reformy przeprowadzonej w 2010 r. instytucja analogiczna do izby aptekarskiej - Royal Pharmaceutical Society of Great Britain została podzielona na General Pharmaceutical Council (GPhC) oraz Royal Pharmaceutical Society (RPS) . Tym samym wyraźnie oddzielono funkcję regulacyjną od reprezentacji interesu farmaceutów.
- **Ustanowienie instytucji konsultacyjnej ds. rynku aptecznego przy Ministrze Zdrowia – reprezentującej wszystkich interesariuszy.** Brakuje obecnie instytucji,

która mogłaby służyć Ministrowi Zdrowia w podejmowaniu decyzji dotyczących kształtu systemu ochrony zdrowia, przedstawiając wyważony i wielowymiarowy pogląd. W ocenie Instytutu Staszica zasadnym jest powołanie organu doradczego przy Ministrze Zdrowia, który pełniłby funkcje konsultacyjne w zakresie spraw dotyczących rynku aptecznego. Instytucja taka powinna składać się z przedstawicieli wszystkich środowisk, w tym przedstawicieli farmaceutów (samorządu aptekarskiego, stowarzyszeń farmaceutów), właścicieli aptek i punktów aptecznych niebędących farmaceutami, hurtowników, przedstawicieli aptek szpitalnych i zakładowych oraz techników farmaceutycznych.

* * *

Instytut Staszica to niezależny think-tank, zajmujący się kwestiami społecznymi w kontekście zrównoważonego rozwoju. W gronie współpracowników IS znajdują się publicyści, wykładowcy akademicy, eksperci. Prezesem Instytutu jest dr Marek Palczewski.
www.institutstaszica.org